

Research Paper

The effectiveness of positive parenting training for mothers on the internal and external problems of children

Neda Malekpoor¹, Mohammadreza Abedi^{2*}, Siamak Samani³

1. PhD Student in Counseling, Khomeini Shahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

<https://orcid.org/0009-0002-9991-6037>

2. Visiting Professor, Consulting Department, Faculty of Humanities, Khomeini Shahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

<https://orcid.org/0000-0003-3162-7044>

3. Associate Professor, Counseling Department, Marodasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

<https://orcid.org/0000-0002-6945-6263>

Received:
July 2, 2023

Accepted:
September 22, 2023

Keywords:

Positive parenting,
Internal problems,
External problems,
Children, Behavioral
problems.

[10.30495/iifs.2023.1988078.1084](https://doi.org/10.30495/iifs.2023.1988078.1084)

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to investigate the effectiveness of positive parenting therapy on the internal and external problems of children with behavioral problems. **method:** The research method was semi-experimental with experimental and control groups. The statistical population of this research included all primary school children of Shiraz city along with their parents who had referred to the counseling clinics of Shiraz city in the fall of 2019 for psychological problems. 30 mothers along with their children were selected as available and randomly replaced in two experimental and control groups. Positive parenting training intervention was conducted in 8 weekly sessions for 90 minutes. In order to collect data, Spereifkin and Gado child symptom list and Connors short form behavior problems questionnaire for parents of Keith Connors were used. In order to analyze the data, descriptive statistics tests (mean and standard deviation) and univariate covariance analysis were used with SPSS version 24 software. **Results:** The results showed that positive parenting treatment had a significant effect on the internal and external problems of children with behavioral problems ($P < 0.001$). The mean post-test scores of the experimental group in the internal problems variable ($F = 31.92$ $P < 0.001$) and in the external problems variable ($F = 381.3$ $P < 0.001$) have decreased significantly. Eta square showed that positive parenting treatment explains 41% of changes in internal problems and 36% of external problems of children with behavioral problems. **Conclusion:** According to the results of this research, the use of positive parenting therapy in reducing the internal and external problems of children with behavioral problems is suggested.

Malekpoor.N., Abedi ,MR. Samamni.,S.(2023). The effectiveness of positive parenting training for mothers on the internal and external problems of children .Journal of Islamic-Iranian Family studies .3(2), 50-64

Corresponding author: Mohammadreza Abedi

Address: Consulting Department, Faculty of Humanities, Khomeini Shahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Email: m.r.abedi@edu.ui.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Internal and external problems of children greatly affect the social and academic status of children, to the extent that these children cannot properly follow the natural path of growth, for this reason, this issue in the field of education It has attracted the opinions of teachers and experts. Parenting activities of parents, especially mothers, have an effect on children or parents' reactions in children's incompatibility. One of the types of parent training programs is the "Positive Parenting Program" which was created by Saunders and colleagues based on the behavior of family educators based on the principles of social learning. One of the necessities of this research is that parenting educational interventions for parents have been published very little, and this increases the importance of research in this field. On the other hand, considering the factors affecting the internal and external problems of children in Iran, studies related to positive parenting have mainly dealt with children's problems in a partial way, and less studies have examined children's internal and external problems at the same time. has studied. Therefore, paying attention to the increasing problems of children and the need to review parenting patterns based on the needs of the times and basically changing the types of problems that parents face every day, requires more research and investigation by researchers. Based on this, the aim of the current research was to investigate the effectiveness of positive parenting training for mothers on the internal and external problems of children with behavioral problems.

Method

The research method was semi-experimental with experimental and control groups. The statistical population of this research included all primary school children of Shiraz city along with their parents who had referred to the counseling clinics of Shiraz city in the fall of 2019 for psychological problems. 30 mothers along with their children were selected as available and randomly replaced in two experimental and control groups. Positive parenting training intervention was conducted in 8 weekly sessions for 90 minutes. In order to collect data, Spereifkin and Gado child symptom list and Connors short form behavior problems questionnaire for parents of Keith Connors were used. In order to analyze the data, descriptive statistics tests (mean and standard deviation) and univariate covariance analysis were used with SPSS version 24 software.

Results

The results showed that the average scores of internal and external problems of children decreased in the post-test in the experimental group compared to the control group. The results of covariance analysis also showed that positive parenting training had a significant effect on the internal and external problems of children with behavioral problems ($P < 0.001$). Eta square showed that positive parenting education explains 41% of changes in internal problems and 36% of external problems of children with behavioral problems (table 1).

Table (1): Results of covariance analysis to investigate the effect of positive parenting training on internal and external problems

Variable	Sources	SS	df	MS	F	P	Effect size
Internal problems	between groups	171.12	1	171.12	31.92	0.001	0.41
	Error	150.08	28	5.36			
External problems	between groups	303.53	1	303.53	38.30	0.001	0.36
	Error	221.74	28	7.92			

Conclusion

In explaining these findings, it can be said that each parenting approach can have a different effect on children's internal problems. This means that parenting approaches ultimately provide children with a different style of feedback that may reduce or increase some problems. Positive parenting can help to reduce children's internal problems by relying on strengthening positive aspects of parenting. The positive parenting program gives great importance to the family and parent-child relationships in reducing children's problems. The goals of all educational levels of this method are based on increasing the self-sufficiency and self-efficacy of parents in controlling children's behavior, which is possible through parent training in order to promote the child's development, a sense of social competence and self-control. According to the results of this research, the use of positive parenting training in reducing the internal and external problems of children with behavioral problems is suggested.

Funding

Positive parenting training had a significant effect on the internal and external problems of children with behavioral problems.

Ethics approval and consent to participate

This article is taken from the doctoral dissertation of the first author with the cooperation of respected professors, advisors and advisors, and has been approved by the ethics committee of the Islamic Azad University, Khomeini Shahr branch with the number 457812602585.

Conflict interests

According to the authors, this article has no financial sponsor or conflict of interest.

Acknowledgements

We hereby thank and appreciate all the participants in this research

مقاله پژوهشی

اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان

ندا ملک پور^۱، محمدرضا عابدی^{۲*}، سیامک سامانی^۳

۱- دانشجوی دکتری مشاوره، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

<https://orcid.org/0009-0002-9991-6037>

۲- استاد مدعو، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

<https://orcid.org/0000-0003-3162-7044>

۳- دانشیار، گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

<https://orcid.org/0000-0002-6945-6263>

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۱ تیر ماه

۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۳۱ شهریور

۱۴۰۲

مقدمه: هدف این پژوهش بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دچار مشکلات رفتاری بود. روش: روش پژوهش نیمه آزمایشی با گروه آزمایش و کنترل بود. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه کودکان دبستانی شهر شیراز به همراه والدین آنها بود که برای مشکلات روان شناختی در سه ماه پاییز ۱۳۹۹ به کلینیک‌های مشاوره شهر شیراز مراجعه کرده بودند. ۳۰ نفر از مادران به همراه فرزندان‌شان به صورت در دسترس انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل به طور تصادفی جایگزین شدند. مداخله آموزش فرزندپروری مثبت در ۸ جلسه، به صورت هفتگی و به مدت ۹۰ دقیقه انجام شد. برای جمع آوری داده‌ها از فهرست نشانه مرضی کودک اسپرافکین و گادو و پرسش‌نامه مشکلات رفتاری کانرز فرم کوتاه ویژه والدین کیت کانرز استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و تحلیل کوواریانس تک متغیره با نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که آموزش فرزندپروری مثبت بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری تأثیر معناداری داشت. میانگین نمرات پس آزمون گروه آزمایش در متغیر مشکلات درونی ($F=31/92$ $P<0/001$) و در متغیر مشکلات بیرونی ($F=381/3$ $P<0/001$) کاهش معنی‌داری پیدا کرده است. مجذور اتا نشان داد آموزش فرزندپروری مثبت ۴۱ درصد از تغییرات مشکلات درونی و ۳۶ درصد تغییرات مشکلات بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری را تبیین می‌کند. نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش، استفاده از آموزش فرزندپروری مثبت در کاهش مشکلات درونی و بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری، پیشنهاد شد.

واژه‌های کلیدی:

فرزندپروری مثبت، مشکلات

درونی، مشکلات بیرونی،

کودکان، مشکلات رفتاری.

[doi](https://doi.org/10.30495/iifs.2023.1988078.1084)

استناد: ملک پور، ندا، عابدی، محمدرضا، سامانی، سیامک. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان،

فصلنامه مطالعات اسلامی ایرانی خانواده، ۳(۲)، ۶۴-۵۰.

نویسنده مسئول: محمدرضا عابدی ایمیل: panahali@iaut.ac.ir

نشانی: گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

مقدمه

فرد اولین تأثیرات محیطی خود را از خانواده دریافت می‌کند و حتی تأثیرپذیری فرد از سایر محیط‌ها می‌تواند نشأت گرفته از همین محیط خانواده باشد. خانواده پایه‌گذار بخش مهمی از سرنوشت انسان است و در تعیین شیوه و خط‌مشی زندگی آینده، اخلاق، سلامت و عمل‌کرد فرد در آینده نقش بزرگی بر عهده دارد. شیوه‌های فرزندپروری یکی از مهم‌ترین و شایع‌ترین روش‌هایی است که می‌توان به‌وسیله آن تأثیرات والدین را بر روند رشد و تحول انسان بررسی نمود. شیوه‌های فرزندپروری روش رجحان یافته یا غالب والدین در به‌کارگیری توانایی‌های‌شان در تربیت فرزند هستند. روش‌های تربیتی والدین اثرات طولانی بر رفتار، عمل‌کرد، انتظارات و درنهایت بر شخصیت افراد در آینده دارند فرایندها و کنش‌های خانواده مانند کیفیت ارتباط والدفرزند، تأثیر زیادی بر بروز مشکلات درونی و بیرونی کودکان دارد (Kabiri & Kalantari, 2018).

مشکلات درونی و بیرونی کودکان تا حد زیادی وضعیت اجتماعی و تحصیلی کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، تا آن‌جا که این کودکان نمی‌توانند به درستی مسیر طبیعی رشد را بیمایند، به همین دلیل، این موضوع در عرصه آموزش و پرورش نظر معلمان و صاحب‌نظران را به خود معطوف کرده است. همچنین دانش‌آموزان با مشکلات درونی و بیرونی (مشکلات سلوک، مشکلات یادگیری، مشکلات روان‌تنی، بیش‌فعالی - تکانش‌گری و اضطراب) در مقایسه با دانش‌آموزان عادی، ۱۳/۳ بار بیشتر ممکن است در مدرسه تویخ شوند (Peng & Wang, 2020). این کودکان به این دلیل که مهارت‌های شخصی و اجتماعی ضعیفی نشان می‌دهند، بیشتر از کودکان دیگر که ناتوانی ندارند، ممکن است در دوران مدرسه قربانی شوند (Clark et al., 2021). علاوه بر این، دانش‌آموزان دارای مشکلات درونی و بیرونی ممکن است اختلال‌های دیگری نیز داشته باشند که موجب پیچیده‌تر شدن مشکل آن‌ها می‌شود (Zhang et al., 2020).

فعالیت‌های فرزندپروری والدین به‌ویژه مادران بر فرزندان یا واکنش والدین در رفتارهای فرزندان تأثیر دارد. یکی از انواع برنامه‌های آموزش والدین، «برنامه فرزندپروری مثبت» است که ساندرز و همکاران (۲۰۰۳ و ۲۰۰۷) بر اساس رفتار آموزش‌گری‌های خانواده مبتنی بر اصول یادگیری اجتماعی به وجود آورده‌اند. اهداف تمام سطوح آموزشی این روش بر افزایش کفایت و کارآمدی مادران در مدیریت و کنترل رفتار متمرکز شده است که از طریق آموزش مادران در جهت ارتقای تحول کودک، می‌توان دستیابی به حس شایستگی و خویش‌داری را در والدین هموار ساخت (Karjalainen et al., 2019). فرایند فرزندپروری از بدو تولد آغاز می‌شود و تا زمانی که فرزند توانایی مستقل شدن را داشته باشد؛ ادامه می‌یابد. والدین باید شرایطی را مهیا کنند تا رشد اجتماعی، فکری، فیزیکی و عاطفی فرزند به درستی انجام شود (Burrell et al., 2023). در طول ۳۰ سال گذشته، شواهد زیادی برای اثربخش بودن برنامه فرزندپروری مثبت به‌دست آمده‌است. اثربخشی برنامه

فرزندپروری مثبت در طیف گسترده‌ای از فرهنگ‌ها از طریق آزمایش‌هایی درهنگ‌کنگ، ژاپن، آلمان، سوئیس، استرالیا، نیوزیلند و ایالات متحده نشان داده شده است (Tuntipuchitanon et al., 2022). آموزش والدین از دو نظر بر سایر روش‌ها برتری دارد، اول آن که برنامه اصلاح رفتار کودک در محیط طبیعی منزل از سوی والدین که بیشترین تماس را با او دارند، اجرا می‌گردد و دوم آن که آموزش والدین جنبه‌های مختلفی از عمل‌کرد والدینی و خانوادگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Lakind & Atkins, 2018). شیوه آموزش این روش به صورت گروهی، موجب غنا بخشیدن به عوامل محافظتی کودکان و کاهش عوامل خطر ساز و مرتبط با مشکلات رفتاری و هیجانی کودکان خواهد شد (Callejas et al., 2022). برنامه فرزندپروری مثبت با ارائه اطلاعات درباره اختلال درونی و بیرونی کودکان، آموزش چگونگی رابطه مادر-کودک و مهارت‌های فرزند پروری می‌تواند در راستای کاهش مشکلات شدید رفتاری و هیجانی و درک و ارتقای کیفیت رابطه مادر-کودک مورد استفاده قرار گیرد (Arjmandnia et al., 2017).

نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که علایم آسیب روان‌شناختی کودکان از جمله مشکلات درونی و بیرونی با نحوه فرزندپروری والدین ارتباط دارد (Yang et al., 2021). به‌گونه‌ای که والدینی که تربیت‌شان بر پایه مقابله با رفتارهای منفی و برخورد مثبت و صحیح است، فرزندپروری مطلوبی را گزارش کرده‌اند و کودکان مشکلات کمتری داشته‌اند. از سوی دیگر والدینی که توجه‌شان به تقویت رفتارهای مثبت است (فرزندپروری مثبت)، نسبت به والدینی که توجه‌شان بر کاهش رفتارهای منفی است (فرزندپروری منفی) نتایج بهتری را از فرآیند فرزندپروری خود گزارش کرده‌اند و رضایت بیشتری داشته‌اند (Widyawati et al., 2021).

از ضروریات این پژوهش این است که مداخلات آموزشی فرزندپروری برای والدین بسیار کم منتشر شده است و این امر اهمیت پژوهش را در این زمینه بیشتر می‌کند. از سوی دیگر در توجه به عوامل مؤثر بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان در ایران مطالعات مربوط به فرزندپروری مثبت اصولاً در برخورد با مشکلات کودکان به صورت جزئی عمل کرده‌اند و کمتر مطالعه‌ای مشکلات درونی و بیرونی کودکان مانند مشکلات سلوک، مشکلات یادگیری، مشکلات روان‌تنی، بیش‌فعالی-تکانش‌گری و اضطراب را به‌طور هم‌زمان مورد مطالعه قرار داده است. بنابراین توجه به مشکلات روزافزون کودکان و ضرورت بازنگری در الگوی های فرزندپروری مبتنی بر نیاز زمانه و اصولاً تغییر انواع مشکلاتی که والدین هر روز با آن روبه‌رو هستند، نیازمند پژوهش و بررسی بیشتر از سوی پژوهشگران است. بر اساس مطالب ذکر شده هدف از پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دچار مشکلات رفتاری بود.

روش

روش پژوهش حاضر نیمه تجربی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با دو گروه آزمایش و کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه کودکان دبستانی (۷ تا ۱۱ ساله) شهر شیراز به همراه مادران آنها بود که برای مشکلات روان‌شناختی در سه ماه پاییز ۱۳۹۹ به کلینیک‌های مشاوره شهر شیراز مراجعه کرده بودند. نمونه آماری شامل ۳۰

نفر از مادران به همراه فرزندان‌شان (۱۵ نفر برای هر گروه) بود؛ که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به تصادف در گروه‌های آزمایشی و گواه گمارده شدند. لازم به ذکر است علت انتخاب این حجم نمونه این بود که در مطالعات تجربی تعداد نمونه بین ۱۰ تا ۳۰ نفر مناسب است (Taherdoost, 2016). روش اجرای پژوهش بدین صورت بود که پس از آماده سازی اجرای تحقیق، نمونه‌ها از میان کودکان ۷ تا ۱۱ ساله با مشکلات رفتاری به همراه مادران‌شان که به کلینیک‌های مشاوره شهر شیراز انتخاب گردیدند و پس از قرار دادن تصادفی شرکت‌کنندگان در گروه‌های آزمایش و کنترل، ابتدا شرکت‌کنندگان با روش کار آشنا شدند و بعد از این که فرم رضایت نامه را آگاهانه تکمیل و امضاء کردند، پیش‌آزمون بر روی دو گروه آزمایش و کنترل به وسیله مقیاس مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی و فهرست نشانه مرضی کودک اجرا شد، سپس گروه آزمایش به مدت ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای هر هفته یکبار تحت آموزش فرزندپروری مثبت قرار گرفت. ولی گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد و دوباره پرسشنامه‌های پژوهش در پایان جلسات در مرحله پس‌آزمون به هر دو گروه داده شد. معیارهای ورد به پژوهش شامل مورد ذیل بود: کودکان دبستانی باید دارای مشکلات رفتاری (نافرمانی، منفی‌کاری، مشکل با منابع قدرت، نقص توجه و بیش‌فعالی) بوده باشند. معیار خروج از پژوهش شامل غیبت بیش از دو جلسه و عدم تمایل به همکاری بود. ملاحظات اخلاقی پژوهش نیز عبارت بود از: رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان، همچنین به آن‌ها اطمینان داده شد که اصل رازداری رعایت شود و این که می‌توانند در هر مرحله-ای از پاسخ‌گویی، همکاری در پژوهش را ادامه ندهند. در ادامه ابزارهای پژوهش آورده می‌شود.

فهرست نشانه مرضی کودک^۱: (CSI-4): سیاهه علائم مرضی کودک، مقیاس درجه‌بندی رفتار است که اسپرافکین و گادو به منظور غربال اختلال‌های رفتاری و هیجانی برای کودکان ۵ تا ۱۲ سال طراحی کرده‌اند. فرم اولیه این سیاهه در سال ۱۹۸۴ بر اساس طبقه بندی DSM-III تهیه شد. بعدها در سال ۱۹۸۷ فرم CSI-III-R به دنبال طبقه بندی DSM-III-R ساخته شد که سؤال‌های آن همانند فرم‌های قبلی علاوه بر تناسب و قابل فهم بودن آن بر اساس نوع موقعیت و اطلاعاتی که دارا بودند تا حدی متفاوت بود. سیاهه نشانه‌های مرضی کودک نسبت به فرم‌های قبلی در سال ۱۹۹۴، با چاپ چهارم DSM-IV با تغییرات اندک، به وسیله گادو و اسپرافکین مورد تجدید نظر قرار گرفت. این اختلال‌ها مشتمل است بر: اختلال کاستی توجه-بیش‌فعالی، اختلال لجبازی-نافرمانی، اختلال سلوک، اختلال اضطراب فراگیر، هراس اجتماعی، اختلال اضطراب جدایی، اختلال وسواس فکری-عملی، هراس خاص، اختلال افسردگی اساسی، اختلال افسرده خوئی، اسکیزوفرنی، اختلال رشدی فراگیر، اختلال آسپرگر، تیک‌های صوتی و حرکتی. روش نمره‌گذاری به صورت لیکرت در دامنه‌ای از ۰ = هیچ، تا شدید = ۴ درجه‌بندی می‌شود. پژوهش‌گران مختلف بارها این ابزار را در داخل کشور مورد استفاده قرار داده‌اند. در پژوهش محمداسماعیل و علی پور (۱۳۸۳). پایایی پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و روایی

محتوایی و صوری آن نیز مطلوب گزارش شده است. در پژوهش حاضر از فرم والد استفاده شد (Mohamadesmaiel & Alipour, 2002).

پرسش‌نامه مشکلات رفتاری کانرز فرم کوتاه ویژه والدین (CPRS-R): کیت کانرز در سال ۱۹۶۰ شروع به ساخت مقیاس‌های چندگانه کانرز کرد. در سال ۱۹۷۳ مقیاس ۹۳ گویه‌ای ویژه والدین را معرفی کرد که در آن اختلال‌های کودکان به ۲۵ حیطه تقسیم می‌شد. در تحلیل عوامل، ۷ عامل مورد تأیید قرار گرفت. در سال ۱۹۷۸ گویت، کانرز، و اولریچ فرم کوتاه این مقیاس با ۴۸ گویه را ساختند. این مقیاس را والدین تکمیل می‌کنند. زیر مقیاس‌های فرم کوتاه ویژه والدین شامل مشکلات سلوک، مشکلات یادگیری، مشکلات روان‌تنی، بیش‌فعالی تکانش‌گری و اضطراب‌خجالتی است. اما درهنجاریابی و تحلیل عوامل را که سال ۱۳۸۵ در ایران، شهائیان، شهیم، بشاش و یوسفی انجام دادند؛ به عوامل زیرتقسیم شد: مشکلات سلوک: این زیر مقیاس از ۱۷ گویه تشکیل شده است. مشکلات روان‌تنی: این زیر مقیاس از ۹ گویه تشکیل شده است. اضطراب‌خجالتی: این زیر مقیاس از ۶ گویه تشکیل شده است. مشکلات اجتماعی: این زیر مقیاس از ۱۰ گویه تشکیل شده است. روایی و پایایی پرسش‌نامه مشکلات رفتاری کانرز فرم کوتاه ویژه والدین در کشورهای مختلفی مورد بررسی قرار گرفت. گویت، کانرز و اولریچ، همبستگی درونی را بین ۰/۴۱ تا ۰/۵۷ گزارش کرده‌اند. درسودان پایایی بازآزمایی را معادل ۰/۸۳ و همسانی درونی بین زیر مقیاس‌های مختلف را از ۰/۵۲ (زیر مقیاس اضطراب) تا ۰/۸۰ (بیش‌فعالی) گزارش کرده‌اند. لازم به ذکر است که از این پرسش‌نامه به منظور غربال‌گری استفاده شد (Shahaiean et al., 2007).

پروتکل آموزش فرزندپروری مثبت: روش اجرای پژوهش به این صورت بود که از بین کودکان دبستانی دارای مشکلات رفتاری که به کلینیک‌های مشاوره شهر شیراز در سه ماه پاییز ۱۳۹۹ مراجعه کرده بودند، ۳۰ نفر از این کودکان انتخاب و در دو گروه ۱۵ نفری شامل یک گروه آزمایش و یک گروه گواه انتخاب گردیدند. آموزش فرزندپروری مثبت در ۸ جلسه ۹ دقیقه‌ای، هفته‌ای یک‌بار به وسیله یک متخصص روان‌شناسی که دوره آموزش لازم را در خصوص مهارت‌های فرزندپروری دیده بود، به صورت گروهی برگزار شد. برنامه آموزشی که در پژوهش حاضر با والدین کار شد برنامه فرزند پروری مثبت است که ساندرز و همکاران (۲۰۱۲) به وجود آورده‌اند. محتوای جلسات فرزندپروری مثبت که در طی ۸ جلسه ارائه می‌گردد به طور خلاصه به شرح زیر است (Sanders, 2012).

جدول (۱) مداخله برنامه فرزند پروری مثبت

جلسه	اهداف و محتوای جلسات
اول	در این جلسه شرکت کنندگان پس از آشنایی با یکدیگر با اهداف و محتوای برنامه آشنا می شوند، قوانین گروه مورد بحث قرار گرفته، علت مشکلات رفتاری برای مادران تشریح می شود. هم‌چنین والدین تشویق می‌شوند که به مشاهده و ردیابی رفتار کودک خود پرداخته و اهدافی برای تغییر رفتار کودکان‌شان تعیین کنند.
دوم	در این جلسه استراتژی‌هایی برای ایجاد ارتباط مثبت با کودک (مانند صحبت کردن با کودک، عاطفه به خرج دادن، اختصاص دادن زمان مفید به کودک) آموزش داده می‌شود و از والدین درخواست می‌شود که به تمرین و ایفای نقش آن‌ها در گروه‌های کوچک بپردازند.
سوم	در این جلسه استراتژی‌هایی برای افزایش رفتارهای مثبت (تحسین توصیفی، فراهم کردن فعالیت‌های سرگرم کننده، ...) به والدین آموزش داده می‌شود و به آن‌ها آموزش داده می‌شود که چه وقت و چگونه می‌توانند این آموزش‌ها را به‌کار ببرند.
چهارم	در این جلسه یاددهی رفتارها و مهارت‌های جدید به کودک، استراتژی‌هایی همانند آموزش اتفاقی، تکنیک پرسیدن، گفتن، انجام دادن و ... به والدین آموزش داده می‌شود.
پنجم	در این جلسه درباره پیامدهای منفی تنبیه با والدین صحبت می‌شود و استراتژی‌هایی برای مقابله با سوء رفتار کودک آموزش داده می‌شود. این روش‌ها شامل قانون گذاشتن، بحث کردن مستقیم، دستور دادن مستقیم و روشن و نادیده گرفتن می‌باشد.
ششم	در این مرحله استراتژی جایگزین تنبیه به شکل پیشرفته (شامل پیامد منطقی، محروم سازی و زمان ساکت) برای مقابله مؤثر با رفتارهای نامناسب به والدین آموزش داده شد.
هفتم	با توجه به این‌که روش معرفی شده در جلسات پیشین به‌تنهایی مؤثر واقع می‌شوند و نیازمند ترکیب شدن با یکدیگر هستند، به والدین سه برنامه کاربردی شامل برنامه روزانه پیروزی، برنامه تصحیح رفتار و چارت رفتاری آموزش داده می‌شود تا والدین بتوانند به صورت روزانه برای مدیریت سوء رفتار کودک خود از آن‌ها استفاده کنند.
هشتم	در این جلسه به والدین آموزش داده می‌شود که موقعیت‌های پرخطر را شناسایی کنند و استراتژی‌های معرفی شده در طول جلسات پیش را در قالب تکنیک فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده در موقعیت‌های پرخطر (در خانه و خارج از آن) به‌کار گیرند. در این جلسه هم‌چنین رهنمودهایی برای بقا و دوام خانواده به مادران ارائه می‌شود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار و در سطح استنباطی از تحلیل کوواریانس تک متغیره در سطح معناداری ۰/۰۵ و از نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان این پژوهش شامل ۳۰ نفر از دانش‌آموزان دبستانی دچار مشکلات رفتاری شهر شیراز به همراه مادران‌شان در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بودند. نتایج نشان می‌دهد که در گروه آزمایشی و گروه کنترل بیشترین فراوانی به تفکیک سن در گروه سنی ۴۰-۳۱ سال بوده‌اند. هم‌چنین در گروه آزمایشی بیشترین فراوانی به تفکیک تحصیلات مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و در گروه کنترل هم مربوط به سطح تحصیلات دیپلم بود.

شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) نمرات مشکلات درونی و بیرونی دو گروه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون، در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول (۲) شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	گروه‌ها	فرزندپروری	کنترل
		انحراف معیار	میانگین
بیش‌فعالی	پیش‌آزمون	۳/۴۱	۱۴/۷۳
	پس‌آزمون	۱۰/۴۷	۳/۲۸
کمبود توجه	پیش‌آزمون	۳/۱۶	۱۴/۳۳
	پس‌آزمون	۱۰/۲۶	۳/۲۸
نافرمانی / لجبازی	پیش‌آزمون	۲/۹	۱۲/۰۶
	پس‌آزمون	۱۱/۹۳	۲/۸۶
اختلال سلوک	پیش‌آزمون	۲/۶۹	۱۲
	پس‌آزمون	۷	۲/۸۸
اضطراب فراگیر	پیش‌آزمون	۲/۸۶	۶/۳۳
	پس‌آزمون	۱۲/۷۳	۲/۹۵
افسرده خویی	پیش‌آزمون	۱/۸	۶/۲
	پس‌آزمون	۶/۱۳	۲/۷۸
هراس اجتماعی	پیش‌آزمون	۵/۴۶	۱۲/۷۳
	پس‌آزمون	۸/۲۶	۲/۴۹
اضطراب جدایی	پیش‌آزمون	۷/۴	۵/۸
	پس‌آزمون	۱/۹۶	۱/۵۲
مشکلات درونی	پیش‌آزمون	۴۷/۲	۵/۷۳
	پس‌آزمون	۵/۷	۱/۵۳
مشکلات بیرونی	پیش‌آزمون	۳۶/۹۳	۴/۹۳
	پس‌آزمون	۵/۷۸	۱/۲۲
	پیش‌آزمون	۳۱/۷۳	۴/۱۱
	پس‌آزمون	۲۲/۳۳	۰/۶۳
	پیش‌آزمون	۵/۳۹	۶/۹۳
	پس‌آزمون	۵/۳۸	۱/۴۳
	پیش‌آزمون	۳۰/۶۶	۷
	پس‌آزمون	۴۸/۴۶	۱/۶۴
	پیش‌آزمون	۵/۷۸	۴/۵۶
	پس‌آزمون	۳۶/۹۳	۵/۰۵
	پیش‌آزمون	۳۱/۷۳	۴/۰۶
	پس‌آزمون	۲۲/۳۳	۳۰/۳۳

نتایج جدول ۱، نشان می‌دهد که به طور کلی میانگین نمرات مشکلات درونی و بیرونی کودکان در پس‌آزمون در گروه آزمایشی نسبت به گروه کنترل کاهش یافته است.

قبل از تحلیل داده‌ها، برای اطمینان از این‌که داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی تحلیل کوواریانس را برآورد می‌کنند به بررسی آن‌ها پرداخته شد. بدین منظور، چهار مفروضه زیربنایی تحلیل کوواریانس شامل خطی، هم خطی بودن، چندگانه، همگنی واریانس‌ها و همگنی شیب‌های رگرسیون مورد بررسی قرار گرفتند و نتایج حاکی از تایید آن‌ها بود. نتایج تحلیل کوواریانس روی میانگین نمره‌های پس‌آزمون متغیرهای وابسته با کنترل پیش‌آزمون‌ها در گروه‌های آزمایش و کنترل نشان داد که حداقل در یکی از متغیرهای وابسته، بین دو گروه تفاوت معنی‌دار وجود دارد. برای بررسی نقطه تفاوت، تحلیل کوواریانس تک متغیره با کنترل پیش‌آزمون انجام شد. که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول (۳) نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیره برای بررسی تأثیر آموزش فرزندپروری مثبت بر مشکلات درونی و بیرونی

متغیر	منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P	اندازه اثر
مشکلات درونی	پیش‌آزمون	۲۴۶/۲۱	۱	۲۴۶/۲۱			
	بین گروه‌ها	۱۷۱/۱۲	۱	۱۷۱/۱۲	۳۱/۹۲	۰/۰۰۱	۰/۴۱
	خطا	۱۵۰/۰۸	۲۸	۵/۳۶			
مشکلات بیرونی	پیش‌آزمون	۳۰۰/۳۳	۱	۳۰۰/۳۳			
	بین گروه‌ها	۳۰۳/۵۳	۱	۳۰۳/۵۳	۳۸/۳	۰/۰۰۱	۰/۳۶
	خطا	۲۲۱/۷۶	۲۸	۷/۹۲			

با توجه به نتایج جدول ۳ می‌توان گفت که آموزش فرزندپروری مثبت بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری مؤثر بود. مجذور اتا نشان داد آموزش فرزندپروری مثبت، ۴۱ درصد از تغییرات مشکلات درونی و ۳۶ درصد مشکلات بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری را تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی آموزش فرزندپروری مثبت مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دچار مشکلات رفتاری انجام شد. نتایج نشان داد که آموزش فرزندپروری مثبت به مادران بر مشکلات درونی و بیرونی کودکان دارای مشکلات رفتاری تأثیر داشت. نتایج این پژوهش با یافته‌های ویثاواتی و همکاران (۲۰۲۱)، یانگ و همکاران (۲۰۲۱)، لکیند و اتکینس (۲۰۱۸) و کبیری و کلانتری (۱۳۹۷) همسو بود. نتایج ناهمسو یافت نشد.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که والدین صمیمی، حمایت‌کننده، و پذیرا، کودکانی دارند که از ارتباط بهتر با همسالان خود برخوردارند، و در مقابل، والدین سرکوب‌گر، متوقع، و کنترل‌کننده که در تربیت فرزندان خود از شیوه‌های انضباطی شدید استفاده می‌کنند، فرزندان دارند که دارای پایین‌ترین موقعیت در ارتباط با همسالان هستند برنامه آموزش مهارت‌های فرزندپروری مثبت، مهارت‌های مثبت کنترل کودک را به جای والدگری استبدادی به والدین می‌آموزد. در خلال جلسات، محتوی آموزشی از راه مشاهده، بحث و تمرین و بازخورد در اختیار والدین قرار داده می‌شود. در نتیجه والدین می‌آموزند که چگونه مهارت‌های فرزندپروری ارائه شده در این برنامه را که مبتنی بر تحقیقات معاصر در زمینه روش‌های مؤثر تربیتی است برای طیف وسیعی از رفتارهای هدف، چه در خانه و چه در سطح جامعه به‌کارگیرند (Kabiri & Kalantari, 2018).

هر کدام از رویکردهای فرزندپروری می‌تواند تأثیر متفاوتی بر مشکلات درونی کودکان داشته باشد. به عبارت دیگر رویکردهای فرزندپروری در نهایت سبک متفاوتی از بازخورد را برای کودکان فراهم می‌کند که ممکن است باعث کاهش یا افزایش برخی از مشکلات شود. فرزندپروری مثبت با تکیه بر تقویت

زمینه‌های مثبت فرزندپروری به کاهش مشکلات درونی کودکان می‌تواند کمک کند. اهداف تمامی سطوح آموزشی این روش بر افزایش خودکفایی و خودکارآمدی والدین در کنترل رفتار کودکان مبتنی است که از طریق آموزش‌های والدین به منظور ارتقای تحول کودک، حس صلاحیت اجتماعی و خودکنترلی میسر می‌شود (Tehrani-Doost et al., 2009).

این برنامه بر پایه الگوی یادگیری اجتماعی تدوین شده، عوامل خطر مرتبط با شکل‌گیری مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان را هدف قرار می‌دهد. هدف این برنامه، افزایش کفایت‌های والدین در سطح گسترده‌ای از والدگری است. ارزیابی تأثیر این شیوه آموزشی به صورت گروهی سبب کاهش چشمگیر مشکلات رفتاری کودکان شده است. در بررسی اهداف فرزندپروری مثبت به ترویج خودکفایی والدین به طوری که آن‌ها نسبت به توانایی‌های خود اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند و افزایش خودکارآمدی والدین به طوری که والدین اعتقاد یابند، آن‌ها می‌توانند وقتی مشکلی در فرزندپروری به وجود آید، بر آن غلبه کنند، اشاره شده است (Lakind & Atkins, 2018). استفاده از ابزار خودمدیریتی به طوری که والدین ممکن است شیوه‌های فرزندپروری خود را برای بهتر شدن تغییر دهند؛ از دیگر اهداف این سبک فرزندپروری است. بنابراین فرزند پروری مثبت رویکردی است که هدف آن ارتقای رشد کودک و اداره کردن رفتار کودک به روشی سازنده و غیر آسیب‌زننده است (Shahim et al., 2008).

آموزش فرزندپروری مثبت به مادران باعث شناخت هرچه بهتر مادران از خود و فرزندان‌شان می‌شود. هم‌چنین می‌آموزند که به خود، شرایط و کودکان خود بدون پیش‌فرض‌های قبلی که در ذهن آنان در ارتباط با مشکلات درونی و بیرونی فرزندان‌شان به وجود آمده، نگاه کنند. نگاه بدون قضاوت به مادران به بهبود روابط آنان با کودکان و در نتیجه کاهش مشکلات رفتاری کودکان کمک می‌کند. زیرا مادران بیشترین ارتباط را با فرزند دارند و اگر این ارتباط مخدوش باشد، خود عامل مهمی در دامن زدن به مشکلات کودکان است. این روش آموزشی کمک شایانی به بهبود روابط مادر- کودک می‌کند (Widyawati et al., 2021).

رفتار والدین با فرزندان مهم‌ترین عامل تربیتی آن‌ها است. والدین باید در هر دوره سنی متناسب با شرایط آن دوره رفتار کنند و از فرزندان خود انتظار زیادی نداشته باشند. بدترین رفتاری والدین نادیده گرفتن فرزند است. این امر می‌تواند آسیب‌های روانی بزرگی برای آینده فرزند داشته باشد و موجب بروز مشکلات رفتاری دورنی و بیرونی شود. والدین با آموزش‌های فرزندپروری به جای کنترل کردن‌شان، درست و غلط را به آن‌ها آموزش می‌دهند و در مورد اخلاقیات، ارزش‌ها و رفتارهای خوب و بد با آن‌ها صحبت می‌کنند تا از این طریق فرزندان آگاهی کافی را نسبت به این مسائل پیدا کنند (Burrell et al., 2023).

محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان گفت که آزمودنی‌های دانش‌آموزان دبستانی شهر شیراز به همراه مادران‌شان بودند که در تعمیم نتایج باید احتیاط نمود. این پژوهش در زمان شیوع ویروس کرونا انجام شده است که در این زمان محدودیت‌هایی برای دسترسی به افراد و... وجود داشته است. همچنین عدم دسترسی به افراد بیشتر در گروه نمونه به علت محدود بودن مراجعه به مرکز مشاوره، عدم وجود دوره پیگیری، عدم اجرای مداخله از سوی پژوهش‌گر و عدم کنترل برخی متغیرها از دیگر محدودیت این پژوهش بود. بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌گردد آموزش فرزندپروری مثبت در خصوص دانش‌آموزان با سایر مشکلات روان‌شناختی نیز مورد استفاده قرار گیرد. همچنین تأثیر آموزش فرزندپروری مثبت در پایه‌های تحصیلی بالاتر نیز مورد مطالعه قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود تأثیر آموزش فرزندپروری مثبت بر مشکلات رفتاری در دختران و پسران مورد مقایسه قرار گیرد. پیشنهاد می‌گردد، در پژوهش‌های آتی دوره‌های پیگیری مورد بررسی قرار گیرد و همچنین این پژوهش در سایر شهرها و فرهنگ‌ها نیز اجرا شود.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

اخلاق پژوهش

به هر کدام از شرکت‌کنندگان فرم رضایت آگاهانه داده شد تا در جریان اهداف پژوهش قرار گیرند. به‌طور کلی نکات مربوط به اخلاق پژوهش از جمله رعایت حریم خصوصی جامعه پژوهش، دقت در استناددهی، رعایت ارزش‌های اخلاقی در گردآوری داده‌ها، امانت‌داری در استفاده از منابع و عدم سوگیری در تحلیل داده‌ها از سوی پژوهش‌گران اعمال گردید.

منابع مالی

این مطالعه با هزینه شخصی پژوهش‌گران انجام گرفته و در هیچ یک از مراحل انجام این پژوهش هیچ‌گونه منابع مالی دریافت نشده است.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته شده از رساله دکترای نویسنده اول با همکاری استادان محترم راهنما و مشاور است. از استادان محترم و کودکان دبستانی مراجعه‌کننده به کلینیک‌های مشاوره شهر شیراز و مادران آنها تشکر و قدردانی می‌کنیم.

References

- Arjmandnia, A. A., Ashoori, M., & Jalil Abkenar, S. (2017). Comprehensive view to positive parenting program: Principle, goals, levels and content. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*, 6(2), 35-52.
- Burrell, T. L., Scahill, L., Nuhu, N., Gillespie, S., & Sharp, W. (2023). Exploration of treatment response in parent training for children with autism spectrum disorder and moderate food selectivity. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 53(1), 229-235.
- Callejas, E., Byrne, S., & Rodrigo, M. J. (2022). Introducing Parenting Support in Primary Care: Professionals' Perspectives on the Implementation of a Positive Parenting Program. *Journal of Prevention*, 43(2), 241-255.
- Clark, H. M., Galano, M. M., Grogan-Kaylor, A. C., Stein, S. F., & Graham-Bermann, S. A. (2021). Treating attention problems in children exposed to intimate partner violence: Evaluating the Preschool Kids' Club. *Children and Youth Services Review*, 128, 106138.
- Kabiri, A., & Kalantari, M. (2018). The effectiveness of group positive parenting program on parental stress and mother-child interaction of mother of children with nocturnal enuresis. *Knowledge & Research in Applied Psychology*, 19(2), 115-124.
- Karjalainen, P., Kiviruuu, O., Aronen, E. T., & Santalahti, P. (2019). Group-based parenting program to improve parenting and children's behavioral problems in families using special services: A randomized controlled trial in a real-life setting. *Children and Youth Services Review*, 96, 420-429.
- Lakind, D., & Atkins, M. S. (2018). Promoting positive parenting for families in poverty: New directions for improved reach and engagement. *Children and Youth Services Review*, 89, 34-42.
- Mohamadesmaiel, E., & Alipour, A. (2002). A preliminary study on the reliability, validity and cut off points of the disorders of Children Symptom Inventory-4 (CSI-4). *Journal of Exceptional Children*, 2(3), 239-254.
- Peng, Y., & Wang, Z. (2020). Marital quality and children's prospective internalizing problems: A moderated mediation model. *Children and Youth Services Review*, 119, 105656.
- Sanders, M. R. (2012). Development, evaluation, and multinational dissemination of the Triple P-Positive Parenting Program. *Annual review of clinical psychology*, 8, 345-379.
- Shahaiean, A., Shahim, S., Bashash, L., & Yousefi, F. (2007). Normization, factor analysis and reliability of short form for parents of Conners rating scale for children 6 to 11 aged in Shiraz city. *Journal of Psychological Studies*, 3(3), 97-120.
- Shahim, S., Yousefi, F., & Ghanbari, M. (2008). Psychometric characteristics of Quay-Peterson revised behavior problem checklist. *Iranian Journal of psychiatry and clinical psychology*, 13(4), 350-358.
- Taherdoost, H. (2016). Sampling methods in research methodology; how to choose a sampling technique for research. *How to choose a sampling technique for research (April 10, 2016)*.
- Tehrani-Doost, M., Shahrivar, Z., Mahmoudi Gharai, J., & Alaghband-Rad, J. (2009). Efficacy of positive parenting on improving children's behavior problems and parenting styles. *Iranian Journal of psychiatry and clinical psychology*, 14(4), 371-379.

- Tuntipuchitanon, S., Kangwanthiti, I.-o., Jirakran, K., Trairatvorakul, P., & Chonchaiya, W. (2022). Online positive parenting programme for promoting parenting competencies and skills: randomised controlled trial. *Scientific reports*, 12(1), 6420.
- Widaywati, Y., Scholte, R., Kleemans, T., & Otten, R. (2021). Positive parenting and its mediating role in the relationship between parental resilience and quality of life in children with developmental disabilities in Java Island, Indonesia. *Research in Developmental Disabilities*, 112, 103911.
- Yang, B., Xiong, C., & Huang, J. (2021). Parental emotional neglect and left-behind children's externalizing problem behaviors: The mediating role of deviant peer affiliation and the moderating role of beliefs about adversity. *Children and Youth Services Review*, 120, 105710.
- Zhang, R., Yang, X., Liu, D., Lü, W., & Wang, Z. (2020). Intraindividual reaction time variability, respiratory sinus arrhythmia, and children's externalizing problems. *International Journal of Psychophysiology*, 157, 1-10.

